

РАДІСТІТЬ РОЗВИТКУ

№ 2 від 01.03.2026 р.

ОСВІТНІЙ ГЕОКЕШИНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сабіна ІВАНЧУК

доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара; голова осередку ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» м. Дніпро

Сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти орієнтовані на формування екологічної компетентності дитини, розвиток її пізнавальної

активності, дослідницьких умінь та емоційно-ціннісного ставлення до природи рідного краю. В умовах урбанізації, цифровізації дитинства та

зменшення безпосереднього контакту з природним середовищем особливої ваги набуває пошук інноваційних форм організації освітнього процесу, що поєднують пізнання, гру та рухову активність.

Традиційні методи ознайомлення з природою не завжди забезпечують достатню мотивацію дітей до активного пізнання та самостійного дослідження. У цьому контексті освітній геокешинг постає як інноваційна інтегрована технологія, що поєднує елементи гри, пошуково-дослідницької діяльності, орієнтування в просторі та безпосереднього контакту з природним середовищем.

Геокешинг [від грец. «гео» – земля, від англ. «кеш» – схованка] – є інтерактивною командною грою, що поєднує елементи подорожі, орієнтування на місцевості, пошуку визначених об'єктів, опрацювання інформації та виконання пізнавальних завдань. У процесі участі в геокешингу розвиваються допитливість і пізнавальна активність, формуються комунікативні вміння, навички співпраці, обміну інформацією та колективного розв'язання проблемних ситуацій.

Ідея подібної розваги виникла на початку XXI століття у штаті Орегон (США) після скасування навмисного спотворення сигналів GPS для цивільного користування. У цей період Дейв Алмер запропонував своїм знайомим експериментальну гру як форму відпочинку від повсякденної професійної діяльності. Основний зміст

запропонованої діяльності відповідав сучасному розумінню геокешингу.

У нинішній час є найбільша публічно-міжнародна Інтернет-платформа під назвою «Geocaching.com»

(<https://www.geocaching.com/play>), де опубліковано понад трьох мільйони схованок, та зареєстровано близько шести мільйонів гравців по всьому світу. Щоправда, також існують і окремі майданчики для кожної країни: польський, німецький, американський, французький, румунський та інші.

В 2011 році геокешинг з'являється і в Україні як незалежний проєкт під назвою «Шукач-Геокешинг в Україні» (<https://www.shukach.com/>), який зараз є найбільшим українським сайтом.

Геокешинг у закладі дошкільної освіти – це захоплива командна гра, що передбачає пошукову та дослідницьку діяльність та знаходження «скарбів».

Відмінною рисою гри з дітьми дошкільного віку є використання GPS-навігатора або гаджетів, де є подібна функція: телефони або планшети. Також можна користуються не тільки електронними, але й паперовими картами та схемами.

При використанні цієї технології, у дітей дошкільного віку розвиваються різні види навичок: робота з картами та схемами, орієнтування на місцевості та в просторі, спілкування й взаємодія, творчість, логічне мислення, фізична активність, спостережливість.

Схованкою може бути будь-який невеликий предмет, наприклад,

солодощі, іграшки, прикраси, канцелярське приладдя або малюнки.

Пошуки скарбів ґрунтуються на загадках, знаках і планах. Під час гри діти активні, розвивають свої фізичні навички та вміння, а також розумовий розвиток.

Геокешинг дозволяє дітям вчитися за межами дитячого садка. Це найкращий спосіб познайомити дітей з природою рідного краю та сформувати екологічну культуру дошкільнят через їх взаємозв'язок в екосистемі та дружнє ставлення до живої природи.

Реалізація геокешинг-квесту в закладі дошкільної освіти передбачає поетапну організацію діяльності. Підготовчий етап полягає у створенні педагогом схематичної моделі приміщення та території закладу, а також у формуванні в дітей умінь просторової орієнтації та роботи з картами. На творчому етапі здійснюється розроблення сценарію квесту, добір завдань і підготовка необхідних матеріалів. Ігровий етап охоплює безпосереднє виконання дітьми завдань за маршрутом відповідно до підготовленої карти. Завершальний етап передбачає аналіз результатів, узагальнення набутих знань і презентацію спільної діяльності.

У закладі дошкільної освіти геокешинг може реалізовуватися через різні форми організації освітньої діяльності. Зокрема, застосовуються навчально-ігрові технології з використанням карт і підказок, проектна діяльність із розробленням маршрутів пошуку, а також елементи цифрових

технологій для визначення координат. Важливе значення має організація командної роботи, що сприяє розвитку навичок співпраці. Доцільним є також проведення занять і екскурсій на природі, залучення дітей до творчих завдань та організація рефлексивних обговорень результатів діяльності.

Для ефективної реалізації зазначених етапів доцільно застосовувати комплекс педагогічних методів, зокрема метод «мозкового штурму», метод пізнавальних відкриттів, індивідуальну та колективну пошукову діяльність, а також діалогічну взаємодію між вихователем і вихованцями. Використання зазначених методів сприяє активізації пізнавальної діяльності дітей, розвитку інформаційних умінь, комунікативних навичок і формуванню відповідального ставлення до природного середовища.

Для впровадження геокешингу в закладі дошкільної освіти рекомендують використовувати різноманітні цікаві форми роботи.

Освітні методики геокешингу можуть ефективно застосовуватися у роботі з дітьми різних вікових груп.

Для дітей молодшого дошкільного віку організуються адаптовані ігрові квести з простими завданнями на впізнавання та пошук об'єктів. З огляду на вікові особливості, заняття мають бути нетривалими, із короткими маршрутами та активною педагогічною підтримкою.

Для дітей середнього дошкільного віку доцільним є використання схематичних зображень і розширення просторових меж діяльності до приміщень закладу. Освітній процес передбачає поєднання пошукових і творчих завдань, а також організацію рефлексивних обговорень результатів діяльності.

У старшому дошкільному віці геокешинг реалізується на основі проблемних ситуацій і командної взаємодії, переважно на території закладу. Діти залучаються до опанування елементарних навичок орієнтування з використанням компаса та GPS-пристроїв. Поступове впровадження елементів змагання сприяє підвищенню мотивації та пізнавальної активності вихованців.

Геокешинг доцільно інтегрувати з різними освітніми галузями, зокрема природничою, математичною та мистецькою.

У процесі формування екологічної компетентності педагогам важливо поєднувати стандартизовані методики використання освітнього геокешингу з інноваційними педагогічними

технологіями, що сприяє оптимізації професійної діяльності відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Застосування геокешингу забезпечує поєднання активного навчання з практичною діяльністю. Педагог організовує пошукові завдання, пов'язані з вивченням рослин, тварин і природних об'єктів, використовує екологічно орієнтовані запитання та проблемні ситуації. У межах освітніх квестів діти виконують завдання, спрямовані на усвідомлення екологічних проблем, зокрема забруднення довкілля та збереження природних ресурсів, а також залучаються до практичних заходів.

Важливим етапом є рефлексивне обговорення результатів діяльності, участь у тематичних екскурсіях і майстер-класах, а також використання картографічних і цифрових ресурсів. Зазначені підходи сприяють поглибленню екологічних знань, розвитку відповідального ставлення до природи та формуванню активної екологічної позиції дошкільників.

Отже, використання освітнього геокешингу в ЗДО є ефективним засобом формування екологічної компетентності дітей, що поєднує пізнавальну, ігрову та практичну діяльність. Інтеграція цієї технології з іншими освітніми методами сприяє розвитку екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи.

ДЕКОРАТИВНЕ МАЛЮВАННЯ У РОЗВИТКУ ОБРАЗОТВОРЧИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Людмила НІКОЛЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара м. Дніпро

Чому варто починати з декоративного малювання?

Декоративне малювання є найбільш доступним для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку (ПІР). Воно має значну цінність для вирішення навчальних, корекційно-розвивальних завдань, естетичного виховання дітей, розвитку елементів творчості в практичній роботі. Цей вид малювання найбільш зрозумілий дітям з ПІР, адже інші види роботи (малювання предметне і сюжетне) вимагають самостійного вирішення непростих для них завдань: аналіз об'єктів, співвіднесеність частин і деталей, їх розміщення на аркуші паперу та інших.

Значна перевага декоративного малювання полягає також у тому, що воно допускає **стилізацію зображення**, тобто:

✚ спрощене відтворення форми – достатньо відобразити тільки головні, найбільш характерні ознаки певного предмета;

✚ площинне зображення об'ємних предметів – не вимагає

передачі світлотіні чи розміщення предметів у просторі;

✚ умовну передачу кольору – забарвлення малюнка може не відповідати забарвленню реального предмета, діти самі обирають колір, а барвистість, виразність і ритмічність орнаментів радує їх й активізує їх діяльність.

Під час занять із декоративного малювання діти формують технічні й образотворчі вміння, відпрацьовують силу натиску на олівець, ритмічність проведення одноманітних повторюваних рухів і їхню амплітуду (розмах), навчаються проводити вертикальні, горизонтальні і похилі прямі лінії, малювати хвилясті, ділити відрізки на рівні частини, вправляються у симетричному розташуванні елементів орнаменту,

відтворенні колірних поєднань та основних геометричних форм.

Діти з ППР опановують такі просторові поняття, як «середина», «край», «ліва сторона», «права сторона», «ліворуч», «справа», «зверху», «знизу», «навколо», «зліва направо», «внизу по самому краю», «в правому верхньому кутку», «зверху вниз через середину» та інші. Вирішують завдання на орієнтування (в межах аркуша паперу), вправляються у розміщенні елементів орнаменту відповідно до зразка чи за вказівками.

Декоративне малювання позитивно впливає на сенсорний розвиток: формується уявлення дітей про геометричні форми. Це особливо важливо, оскільки геометрична форма як декоративний елемент є переходом до засвоєння форми предмета.

Із чого починати роботу з декоративного малювання?

Починати слід зі складання орнаментальних візерунків на аркуші паперу:

 із готових елементів на підготовленому шаблоні за готовим зразком;

 із готових елементів за готовим зразком;

 із готових елементів за заданою схемою;

 самостійне обрання потрібних елементів і складання візерунків за зразком;

 самостійне обрання потрібних елементів, складання візерунків і їх повторення в орнамент.

Спочатку слід скласти візерунки на готових формах, прикріплених до дошки або до мольберта. З цією метою вчитель має приготувати (вирізати з кольорового паперу або картону) необхідні для побудови орнаменту елементи (геометричні: кола, квадрати, трикутники тощо, або образотворчі: квіти, ягоди, листя тощо). Потім один-два діти розміщують елементи візерунка в геометричній формі, а решта стежать за виконанням завдання. І лише після спостережень кожен складає орнамент у себе на столі.

Цей прийом дозволяє продемонструвати дітям різні способи складання орнаменту, допомагає зрозуміти його композицію і будову. У ході підготовчої роботи діти бачать,, що з одних і тих же елементів можна скласти різні візерунки, але орнамент вийде, тільки коли візерунки/елементи будуть повторюватися ритмічно або розташовуватися симетрично.

Звертаємо особливу увагу на просторову композицію орнаменту. Діти мають засвоїти пов'язані з нею поняття: «середина», «край», «ліва сторона», «права сторона», «ліворуч», «праворуч», «зверху», «знизу», «навколо» та інші. На цих заняттях діти з ППР вправляються в розміщенні елементів орнаменту відповідно до зразка чи за вказівками, вирішуючи завдання на орієнтування (у межах аркуша паперу), поступово освоюють розгорнуті (багатокомпонентні) характеристики просторового

розміщення деталей («зліва направо», «внизу по самому краю», «в правому верхньому кутку», «зверху вниз через середину» та інші). Змістом занять є складання різних візерунків у смугі, квадраті, трикутнику, колі. Діти вчаться гармонійно поєднувати кольори, ритмічно повторювати або чергувати елементи орнаменту (візерунки).

Після засвоєння цих навичок можна переходити до малювання, дотримуючись принципу «від простого – до складного»:

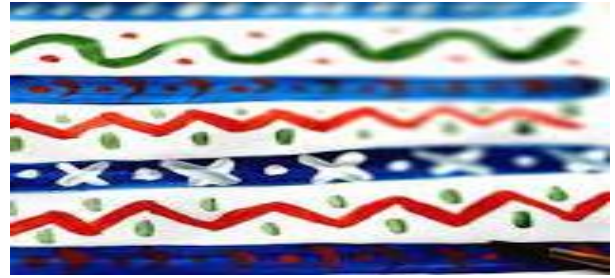
- ↪ за допомогою шаблону;
- ↪ за зразком;
- ↪ за заданою схемою;
- ↪ самостійне складання візерунків та поєднання їх в орнамент відповідно до завдання.

Усі види декоративного малювання мають виконуватись з допомогою вчителя й опорою на візуальні карти. Необхідно систематично використовувати повний показ і розгорнуте пояснення послідовності виконання орнаменту.

Основну увагу слід спрямовувати на те, щоб діти з ППР оволоділи вмінням правильно сприймати зображення (зразки), визначати послідовність виконання малюнка, досягати кінцевого результату своєї роботи. Тому необхідно постійно активізувати їх сприйняття, мислення та уяву.

У якій послідовності організувати роботу, щоб вона була ефективною?

Найбільш простим для дітей з ППР є малювання орнаменту в смугі.

Послідовність побудови візерунка в смугі така: спочатку діти малюють смугу на аркуші паперу (або одержують готову смужку паперу), потім ділять її на рівні частини; після цього заповнюють їх відповідними візерунками, які мають повторюватись або чергуватись.

На перших порах дітям з ППР дуже важко намалювати смугу на аркуші паперу. Тому на альбомному аркуші варто заздалегідь ставити опорні крапки, які визначають ширину смуги. Складно їм і розподіляти смугу на рівні частини. Для цього використовується трафарет-мірка (квадрата або прямокутника зі щільного картону), яку вони послідовно накладають на смугу і проводять вертикальні прямі. Із цією метою можна також використовувати опорні точки.

На подальших етапах розподіл смуги проводиться в такому порядку: спочатку, знайшовши середину, ділять смугу на дві рівні частини (навпіл), після чого кожену з цих частин, в свою чергу, також ділять навпіл. При необхідності розподіл можна продовжити. В отриманих квадратах (прямокутниках) малюють візерунки.

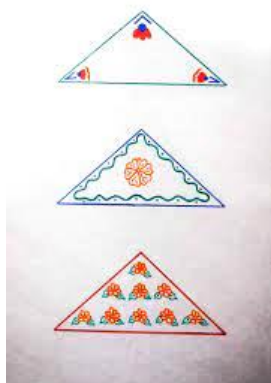

Другим за складністю етапом є візерунки у квадраті.

За складністю визначають такі види декоративного оформлення візерунків у квадраті:

- квадрат прикрашають по краях, а середина залишається вільною;
- квадрат ділять на чотири рівні частини, в кожній з яких повторюються елементи одного й того ж візерунка;
- великий візерунок займає середину квадрата, а кути заповнюються другорядними елементами;
- елементи візерунка розташовуються в центрі і на діагоналях квадрата.

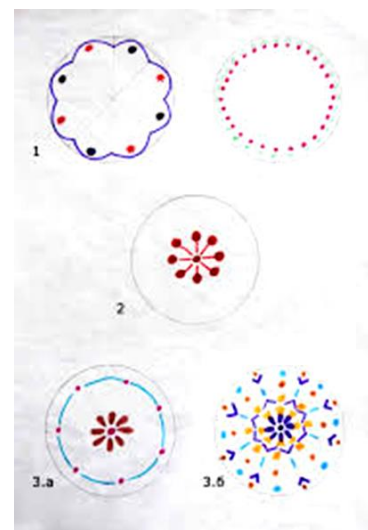
Наступним за складністю є візерунки в трикутнику. Схема побудови візерунків у трикутнику аналогічна до візерунків у квадраті.

Найскладнішим видом декоративного малювання для дітей з ПП є візерунки у колі.

Послідовність їх ускладнення така ж, як і у візерунках у квадраті:

- повторювані елементи розташовуються по краях, а середина – вільна;
- середина кола заповнюється великим візерунком, а край облямовується нешироким декоративним малюнком;
- елементи візерунка розміщуються на осевих лініях симетрично відносно середини; таких елементів може бути чотири або вісім, і вони чергуються (за формою і кольором) або повторюються.

Виключно важливе значення при навчанні декоративному малюванню має використання зразків. Вони відображають різноманітність декоративних мотивів, є прикладом того, якими можуть бути візерунки в смузі, квадраті, крузі; зразки дають можливість бачити, як по-різному розташовуються візерунки в одній і тій же геометричній формі. У процесі

розглядання візерунків у дітей з ППР формується поняття про красиве поєднання кольорів; наявність зразка сприяє правильній передачі величини елементів орнаменту та інше. Протягом одного заняття доцільно показати не більше двох-трьох зразків, що відрізняються один від одного будь-якою однією особливістю, наприклад, підбором елементів або їх розташуванням. Завдання вчителя полягає в тому, щоб діти змогли зрозуміти, що у візерунках є однаковим, а що відрізняє візерунки один від одного. Тому особлива увага повинна бути приділена всебічному аналізу і вивченню зразка.

У процесі навчання декоративному малюванню треба спонукати дітей до того, щоб вони самі могли пояснити, як скласти візерунок в тій чи іншій формі, де розташувати деталі. Прагнення придумати «свій» візерунок завжди слід заохочувати.

У подальшому, засвоївши орнаменти з геометричних фігур, діти можуть переходити на зображення орнаментів із рослинних елементів, наступними за складністю є зооморфні орнаменти, і найбільш складні – антропоморфні елементи в орнаментах. Різноманітність орнаментів дозволяє відобразити неповторність навколишнього світу, розвиває творчі здібності, почуття прекрасного, дає можливість створювати красу своїми руками.

Отже, декоративне малювання сприяє пробудженню дитячого інтересу до образотворчої діяльності, готує до більш складних видів відображення дійсності, формує графічні, просторові, сенсомоторні навички дітей із ППР, що робить цей вид образотворчої діяльності винятково важливим.

ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Анна ВОЗНІЮК

доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Громадянське виховання в сучасних реаліях перестало бути набором абстрактних знань про символіку та перетворилося на

стратегічний фундамент життєстійкості нації. Для вихователя ЗДО це означає зміну фокуса: від трансляції готових патріотичних гасел

до створення живого соціального досвіду, де дитина щодня вчиться бути частиною спільноти. Сьогодні, коли українське суспільство демонструє безпрецедентну єдність, ми маємо закласти в дошкільнят не просто любов до Батьківщини, а «громадянську спроможність» – здатність діяти, домовлятися та брати відповідальність за свій простір. Це вимагає впровадження інноваційних технологій, що базуються на засадах партисипації, де голос дитини має реальну вагу в житті групи.

Актуальність такого підходу зумовлена необхідністю формування м'яких навичок (soft skills), які є основою громадянської компетентності. Соціалізація особистості в умовах демократичного суспільства неможлива без досвіду критичного сприйняття інформації та культури діалогу. Вихователь стає не просто наставником, а модератором соціальних процесів, який допомагає дитині пройти шлях від «Я-центризму» до усвідомленого «Ми». Це перетворює дитячий садок на мікромодель держави, де правила існують не для обмеження свободи, а для захисту прав кожного її учасника. Процес формування громадянина неможливий без створення в закладі дошкільньої освіти мікромоделі демократичного устрою. Це означає, що вихователь має відмовитися від ролі єдиного джерела істини на користь ролі фасилітатора соціальних процесів. Інноваційність тут полягає у переході до «педагогіки вибору», де кожна дитина має право на голос у

вирішенні питань життєдіяльності групи. Наприклад, вибір теми тижня, розподіл обов'язків під час підготовки до свята чи встановлення правил гри – це не просто розвага, а перші кроки у формуванні правосвідомості. Коли дитина бачить, що її пропозиція врахована, вона відчуває власну значущість, що є критично важливим для формування здорової самооцінки та довіри.

Формування критичного мислення є важливою складовою громадянського виховання дитини. У сучасному інформаційному просторі діти з раннього віку мають навчатися відповідально сприймати інформацію та вміти її осмислювати. Адже соціалізація сьогодні відбувається не лише у безпосередньому спілкуванні з однолітками, а й у цифровому середовищі, де важливо вміти відрізнити правдиву інформацію від маніпуляцій.

У цьому допомагають ігрові методи, під час яких діти разом із педагогом обговорюють вчинки казкових персонажів, аналізують різні повідомлення чи рекламу. Такі заняття сприяють формуванню відповідальної позиції, уміння ставити запитання «Чому мені це говорять?» і «Кому це може бути вигідно?». Це допомагає виховувати свідомого громадянина, який у майбутньому зможе критично оцінювати інформацію та протистояти дезінформації.

Особливого значення набуває розвиток емоційного інтелекту та резильєнтності як складових громадянської стійкості. В умовах

воєнного стану громадянське виховання тісно переплітається з психологічною безпекою. Ми розглядаємо взаємодопомогу та емпатію не як альтруїстичний порив, а як соціальний обов'язок громадянина. Створення «коридорів підтримки», спільне виготовлення оберегів чи участь у волонтерських ініціативах громади дають дитині відчуття причетності до великої справи. Це перетворює почуття безпорадності на відчуття сили через єдність. Таким чином, соціалізація особистості проходить через етап «мі-ідентичності», де інтереси колективу сприймаються як власні, а перемога чи успіх сусіда стає приводом для спільної гордості.

Ефективність такої моделі виховання прямо залежить від екологічності освітнього простору. Заклад дошкільної освіти має стати «хабом громади», де взаємодія між педагогами, дітьми та батьками будується на принципах партнерства, а не ієрархії. Інноваційним кроком є вихід за межі садочка через реалізацію мікро-проектів соціального спрямування. Коли дошкільнята стають ініціаторами облаштування еко-куточка в місцевому парку або організують виставку своїх робіт у центрі міста, вони отримують безцінний досвід соціальної дії. Це формує «господарське» ставлення до своєї країни: «Це мій парк, це моє місто, і я відповідальний за те, щоб тут було гарно». Такий підхід нівелює проблему соціального відчуження, яка

часто виникає в підлітковому віці через відсутність досвіду успішної соціальної реалізації в дитинстві.

Завершальним етапом логічної структури громадянського виховання є формування культури діалогу та конструктивного вирішення конфліктів. У демократичному суспільстві вміння домовлятися є ціннішим за вміння перемагати силою. Впровадження методик ненасильницького спілкування та медіації в групі дозволяє дітям усвідомити, що конфлікт – це не кінець стосунків, а точка зростання. Вихователь, який використовує техніку «кола відновлення», вчить дітей чути біль іншого та шукати рішення, яке задовольнить усіх. Це закладає фундамент правової культури: повага до закону (правил групи) базується не на страху перед покаранням, а на розумінні доцільності цих правил для загального блага та безпеки.

Практичний інструментарій впровадження громадянського виховання в ЗДО

Громадянська спроможність дитини формується через чотири ключові вектори: вибір, критичність, співдія та діалог. Для того, щоб перетворити групу дитячого садка на дієву мікромодель демократичного суспільства, вихователю варто інтегрувати громадянські практики в кожний режимний момент. Пропонуємо алгоритм дій за ключовими векторами розвитку особистості.

Громадянська спроможність дошкільника: Практичний інструментарій

Шлях від «Я» до «Ми»: розвиток навичок вибору, критичного мислення та соціальної відповідальності.

1. Впровадження технології «Ранкове коло вибору».

Мета: формування відповідальності за прийняті рішення.

Як реалізувати: кожного ранку після привітання вихователь пропонує дітям «План дня» з елементами вибору. Наприклад: «Сьогодні у нас центр творчості. Ви хочете малювати плакат про наше місто чи ліпити його захисників?».

Методична порада: використовуйте візуальну дошку вибору («Екран вибору»), де дитина прикріплює свою прищипку або наліпку до обраного виду діяльності. Важливо: якщо вибір зроблено, вихователь має забезпечити його виконання, щоб дитина відчула реальність свого впливу.

2. Створення «Лабораторії медіаграмотності».

Мета: розвиток критичного мислення та медіаіміунітету.

Як реалізувати: введіть ігровий персонаж – «Детектив Перевіряйко».

Раз на тиждень він приносить «новину» (це може бути сюжет з мультфільму або ситуація з життя). Діти за допомогою «лупи правди» мають знайти докази: чи це правда, чи вигадка.

Методична порада: аналізуйте рекламу іграшок. Запитайте дітей: «Чи справді ця лялька вміє літати, як у ролику, чи їй допомагають спеціальні ниточки?». Це вчить розрізняти бажане та дійсне.

3. Реалізація соціального проєкту «Добро в дії».

Мета: формування резильєнтності та «ми-ідентичності».

Як реалізувати: організуйте постійну волонтерську локацію в групі – «Майстерня турботи». Тут діти можуть у вільний час виготовляти листівки для воїнів, обереги для переселенців або книжки-малювки для дітей молодшої групи.

Методична порада: важливо не просто зробити річ, а організувати процес «передачі» (через волонтерів

або особисто). Дитина має побачити зворотний зв'язок – усмішку або фото у відповідь. Це замикає ланцюжок: «Я дію – світ змінюється на краще».

4. Технологія «Коло відновлення справедливості».

Мета: культура діалогу та ненасильницьке вирішення конфліктів.

Як реалізувати: у разі виникнення конфлікту вихователь не виступає суддею. Він збирає учасників у коло, де діє правило «мовчазного слухання». Використовуйте «предмет слова» (іграшковий мікрофон чи камінець). Говорить лише той, у кого предмет.

Алгоритм питань: «Що ти відчув, коли це сталося?», «Як ти думаєш, що відчув твій друг?», «Яке правило ми порушили і як нам його виправити?».

Методична порада: результатом кола має бути не просто слово «вибач», а конкретна дія щодо відновлення стосунків (допомогти зібрати розкидане, намалювати малюнок-примирення).

5. Організація «Дня дитячого самоврядування».

Мета: Досвід управління та розуміння ролі лідера.

Як реалізувати: Оберіть разом із дітьми «міні-вихователів» на певний проміжок часу (наприклад, на час підготовки до прогулянки чи проведення гри).

Методична порада: Перед цим обговоріть, якими якостями має володіти лідер (терпіння, вміння слухати, допомога). Це нівелює бажання дітей «командувати» і спрямовує їх на «служіння» іншим.

Підсумовуючи, можна зазначити, що інноваційні технології громадянського виховання – це не окремі заходи, а цілісний підхід до організації життя дитячої спільноти. Сучасні діти потребують не лише повчань, а насамперед прикладів і можливостей діяти. Соціалізація через громадянськість – це шлях від «Я» до «Ми», що формує відповідальну й активну особистість. Саме такий підхід сприяє вихованню покоління, яке не лише житиме в Україні, а й розбудовуватиме її як демократичну та правову державу.

ЛІПЛЕННЯ В АРТТЕРАПІЇ: ВІД СЕНСОРНОГО ДОСВІДУ ДО ЕМОЦІЙНОГО ВИРАЖЕННЯ

Юлія ПОЛІЩУК

старший викладач кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти ДНУ, голова ГО «Центр розвитку, корекції, психіатричної, психологічної, педагогічної допомоги для дітей і дорослих», педагог, клінічний, медичний психолог, арт-терапевт, дефектолог, логопед, організатор та ведуча навчальних вебінарів і конференцій для фахівців допомагаючих професій.

Ліплення – одне з найбільш захоплюючих і цікавих занять для дитини. У наш час технологій діти все більше захоплені гаджетами: телефонами, планшетами, комп'ютерними іграми, і в цьому частина провини і самих батьків. А спробуйте разом з дитиною взяти в руки шматочок пластиліну або глини, і Ви вже самі зацікавлені в результаті того, що вийде у Вас в результаті процесу.

Ліплення є важливим засобом навчання та розвитку дитини. Воно сприяє формуванню дрібної моторики, розвитку уяви, творчого мислення та емоційної сфери. Дитина бачить, може помацати, відчути, внести щось нове, додати елементів у те, що вона створила. Таке захоплююче, а в той же час просте і цікаве захоплення дітей добре впливає на розвиток дитини в комплексі.

Варто зауважити, що ліплення – процес творчий, адже діти, створюючи

той чи інший виріб, мають не лише дотримуватися його розмірів та пропорцій, а й відображати власне емоційне ставлення до об'єкта, підходити до роботи творчо.

Пластилін – це матеріал для ліплення, що складається з глини, жирів, воску та барвників, який використовується для створення моделей, скульптурних ескізів та дитячих виробів. Існує багато видів пластиліну, включаючи класичний, восковий, скульптурний, а також сучасні варіанти на кшталт кулькового, застигаючого та легкого (повітряного) пластиліну. Цей матеріал допомагає розвивати дрібну моторику, фантазію та посидючість у дітей.

Існує багато прийомів ліплення, які сприяють розвитку дрібної моторики, активізують сенсорне сприймання, знімають м'язове та емоційне напруження, а також допомагають дитині виразити власні почуття у безпечній творчій формі.

ОСНОВНІ ПРИЙОМИ ЛІПЛЕННЯ

Прийом ліплення	Опис
Розминання	Натискання руками або пальцями на шматочок пластиліну
Відщипування	Відокремлення від великого шматка пластиліну невеликих шматочків за допомогою великого та вказівного пальців руки. Для цього спочатку прищипують з краю великого шматка невеликий шматочок пластиліну, а потім відривають його
Шльопання	Поплескування долонькою з прямими пальцями по пластиліну
Сплющування	Стискання шматка пластиліну з метою надання йому плоскої форми. Невеликий шматочок пластиліну сплющується двома пальцями – великим та вказівним. Середній шматочок – притискають за допомогою долоні до плоскої поверхні.
Скочування	Формування кульок великих або маленьких кульок за допомогою кругових рухів між прямими долонями або долонею та столом
Натискання	Натискання на скатану кульку пластиліну вказівним пальцем з метою отримання пластилінового коржика в певному місці на плоскій основі виробу
Розмазування	Натискання на скатану кульку вказівним пальцем і відтягування її в потрібному напрямку з метою отримання пластилінової лінії на плоскій основі виробу
Вдавлювання	Розташування предметів на основі пластиліну та прикріплення їх шляхом натискання пальцем
Розкочування	Формування зі шматка пластиліну «ковбасок» (фігур циліндричної форми різного розміру) шляхом скочування його рухами вперед-назад між прямими долонями або долонею та столом
Розрізання	Розподіл шматка пластиліну за допомогою стеки на шматочки меншого розміру
З'єднання деталей	Прикладання деталей виробу одну до одної, потім несильне притискання їх один до одного
Загострення	Відтягування пальцями краю кульки або додаткове розкочування одного з країв ковбаски одним або двома-трьома пальцями до отримання гострого кінця
Вдавлювання палички	Вставка палички в деталь із пластиліну у напрямку до центру та натискання на неї
Нанизування	Почергове надягання пластилінових деталей на паличку або дріт з метою з'єднання деталей виробу

Для організації занять із ліплення важливо мати під рукою спеціальні інструменти й матеріали. Вони допоможуть зробити процес цікавішим, різноманітним і зручним як для дитини, так і для дорослого.

Ідеї для перших занять ліпленням з малюками 1,5–2 років

Добре починати з простих і яскравих «пластилінових картинок». Використовуйте прийоми щипання, натискання та розмазування.

Варіанти завдань:

- **Небо з салютом:** небо – кольоровий картон; салют – розплюснуті кульки з тіста.
- **Йде сніг:** небо – картон блакитного кольору; сніг – білі шматочки тіста.
- **Яблуня з яблуками:** дерево намальоване чи вирізане з паперу; яблука – притиснуті червоні кульки з тіста.
- **Жираф:** намальований чи вирізаний з картону; плями – притиснуті коричневі кульки з тіста.
- **Новорічна ялинка:** вирізана із зеленого картону; іграшки – різнокольорові кульки з тіста.
- **Соняшник:** намальований або вирізаний із паперу; насіння – шматочки тіста.

Пластилін – це не лише спосіб весело провести час, а й інструмент для розвитку малечі та варіант відпочинку для дорослих. Пластилін для дітей допомагає розвивати терпіння та посидючість, увагу до деталей, концентрацію та послідовне виконання завдання. Крім того, це спосіб і для

батьків весело та цікаво провести час з дитиною, адже пластилін не має вікових обмежень для дорослих.

Щоб побачити, як саме відбувається процес створення тварин із пластиліну, пропонуємо переглянути відео з прикладами поетапного ліплення.

Скануйте QR-код:

Кілька цікавих фактів про пластилін

Найчастіше пластилін використовують для ліплення виробів на уроках праці чи вдома, його можна віднести до категорії «шкільні товари». Проте насправді сфера застосування цього матеріалу значно ширша. Наприклад, колись його використовували для заклеювання вікон узимку, адже пластична маса легко проникала у всі щілини й не пропускала протягів.

Скульптори та архітектори активно застосовують пластилін для створення зменшених копій своїх майбутніх творінь.

Окрім дитячої творчості, пластилін знайшов своє місце й у кіноіндустрії. Зокрема, цей матеріал активно використовується у створенні пластилінової анімації, серед якої окреме місце займають українські пластилінові мультфільми та анімаційні проєкти.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ольга МИРОН

директор комунального закладу дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу № 350 Дніпровської міської ради

Анастасія КАБАК

вихователь-методист комунального закладу дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу № 350 Дніпровської міської ради

У сучасних умовах реформування освіти особливої актуальності набуває проблема формування емоційної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Професійна діяльність педагога передбачає постійну взаємодію з дітьми, батьками, колегами, що супроводжується значним емоційним навантаженням. Тому поряд із фаховими знаннями важливою складовою професійної компетентності є емоційна зрілість і здатність до саморегуляції.

Дослідження емоційної сфери особистості активно розвивалися у ХХ столітті. У науковий обіг увійшли поняття «емоційний інтелект», «емоційна компетентність», «емоційна культура», що відображають взаємозв'язок когнітивної та емоційної сфер.

Відомі педагоги наголошували на значущості емоційного розвитку особистості. Так, В.Сухомлинський підкреслював, що виховання психічної культури є провідним елементом всебічного розвитку людини, а праця педагога – це «робота серця й нервів». Проблематика емоційного інтелекту ґрунтовно представлена у працях Д.Големана, який визначив його як сукупність життєво необхідних здібностей: самосвідомість, самоконтроль, емпатія, соціальні навички та мотивація. Саме ці якості є основою професійної взаємодії педагога з вихованцями.

Емоції в дошкільному віці домінують над іншими психічними процесами, визначаючи поведінку, мотивацію та ставлення дитини до навколишнього світу. Саме тому особистість вихователя, його

емоційний стан, стиль спілкування та здатність до емпатії мають визначальний вплив на психологічний клімат у групі.

Емоційну культуру майбутнього вихователя доцільно розглядати як інтегративну особистісно-професійну якість, що об'єднує знання про закономірності емоційного розвитку дітей, уміння аналізувати власні емоційні стани, здатність до саморегуляції, емпатійні вміння, культуру вербальної та невербальної експресії, а також навички емоційної підтримки вихованців. Вона проявляється через педагогічний такт, доречність та помірність емоційних реакцій, а також здатність створювати атмосферу довіри й психологічного комфорту.

Структура емоційної культури майбутнього вихователя включає три взаємопов'язані компоненти, що забезпечують комплексний розвиток професійних і особистісних якостей та формування високого рівня педагогічної компетентності.

Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає усвідомлення значущості емоційної культури для професійної діяльності, гуманістичну спрямованість, позитивне та безумовне прийняття дитини, а також прагнення до особистісного саморозвитку, що стимулює відповідальне ставлення до освітньої практики.

Когнітивний компонент охоплює системні знання про генезу емоційної сфери дошкільника, розуміння механізмів емоційного впливу, обізнаність щодо

профілактики емоційного вигорання та володіння теоретичними основами емоційного інтелекту, що дозволяє вихователю аналізувати педагогічні ситуації та ефективно планувати власну поведінку.

Діяльнісно-практичний компонент реалізується через розвиток навичок самоконтролю та регуляції емоцій, вміння адекватно використовувати вербальні та невербальні засоби спілкування (інтонацію, міміку, жести, позу), здатність до емпатії, а також створення емоційно комфортного та підтримуючого освітнього середовища для дітей.

Особливе значення у структурі емоційної культури має *емпатія*, яка виступає ключовою професійною якістю вихователя. Вона передбачає не лише співчуття, а й усвідомлене розуміння внутрішнього стану дитини, збереження професійної позиції та здатність реагувати на її емоційні прояви адекватно й підтримуюче. Розвинена емпатія сприяє формуванню довірливих взаємин між педагогом та вихованцями, підвищує самооцінку дітей, зменшує кількість конфліктів та допомагає педагогу уникати емоційного виснаження. Професійна підготовка майбутніх вихователів передбачає розвиток емпатійних здібностей через спеціальні тренінги, рольові ігри, аналіз педагогічних ситуацій, обговорення практичного досвіду та рефлексію власної діяльності.

В умовах високого емоційного навантаження професії вихователя,

пов'язаного з відповідальністю за розвиток дітей, взаємодією з батьками та організацією групової роботи, сформована емоційна культура є важливим фактором професійного здоров'я. Вона забезпечує усвідомлення власних емоційних реакцій, підтримку внутрішньої рівноваги, ефективне розв'язання конфліктних ситуацій та підтримку позитивного мікроклімату в освітньому середовищі, сприяючи як психоемоційному благополуччю педагога, так і оптимальному розвитку дітей.

Емоційна культура майбутнього вихователя є ключовою складовою

професійної компетентності, яка визначає ефективність освітнього процесу та забезпечує гармонійний розвиток дітей. Системне формування цієї культури на етапі вищої освіти через інтеграцію теоретичних знань, практичних умінь і рефлексії дозволяє вихователю поєднувати професіоналізм із людяністю, раціональність із чуйністю, знання із серцем. Саме такі педагогічно зрілі фахівці здатні створювати у закладах дошкільної освіти простір довіри, безпеки та емоційного благополуччя для дітей, сприяючи професійному довголіттю та високій якості освітнього середовища.

РЕКЛАМА

Шановні студенти, магістранти, аспіранти! Запрошуємо Вас взяти участь у роботі III Всеукраїнської студентської конференції «СУЧАСНА ПЕДАГОГІКА: ІННОВАЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ», що відбудеться 09.04.2026 року. Конференція є унікальною платформою для обміну досвідом, ідеями та дослідженнями у сфері дошкільної та спеціальної освіти.

Дніпровський національний університет
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
Кафедра педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти
Громадська організація «Територія розвитку»
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація працівників дошкільної освіти»

ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти»

▶ III Всеукраїнська студентська конференція

СУЧАСНА ПЕДАГОГІКА: ІННОВАЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Шановні студенти, магістранти,
аспіранти!

Запрошуємо Вас взяти участь у роботі
III Всеукраїнської студентської
конференції, що відбудеться

9 КВІТНЯ 2026 РОКУ

Кафедра педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти забезпечує підготовку фахівців:

– спеціальність **A2 Дошкільна освіта:**

перший (бакалаврський) рівень – освітня програма «Дошкільна освіта»

– спеціальність **A6 Спеціальна освіта, спеціалізація Логопедія:**

перший (бакалаврський) рівень – освітня програма «Спеціальна освіта: логопедія та корекційна психопедагогіка»

другий (магістерський) рівень – освітньо-професійна програма «Спеціальна освіта»

третій (науковий) рівень – освітньо-наукова програма «Спеціальна освіта»

**З 2025 року здійснюється набір на нову освітню програму
A2 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА!**

**ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВИТИ
запрошує на навчання!**

A2 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Випускники спеціальності працюють вихователями закладу дошкільної освіти; вихователями логопедичних та інклюзивних груп; педагогами центрів та студій розвитку дітей дошкільного віку; спеціалістами в органах управління дошкільною освітою; гувернерами.

A6 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Випускники спеціальності працюють у школах для дітей з особливими освітніми потребами, навчально-реабілітаційних центрах, закладах загальної середньої освіти, закладах дошкільної освіти, в інклюзивних класах на посадах вихователів та вчителів-дефектологів.

У 2026 році абітурієнти, що вступають на основі ПЗСО, подають результати НМТ-2026, НМТ-2025, НМТ-2024 або НМТ-2023 з таких предметів (3+1 на вибір) та мотиваційний лист:

Українська мова + Математика + Історія України + 1 на вибір: Іноземна мова/Біологія тощо

Приймальна комісія

Адреса: м. Дніпро, пр. Науки, 72, 1-й корпус, кімната 111

Телефон: +38 (056) 375-70-75

E-mail: pk@365.dnu.edu.ua

Сайт університету: www.dnu.dp.ua

**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ВІПІАЄ ВСІХ ЗІ СВЯТОМ І БАЖАЄ ЩАСТЯ,
МИРУ, ТВОРЧИХ ДОСЯГНЕНЬ І УСПІХІВ НА ОСВІТЯНСЬКІЙ НИВІ!**

Адреса офіційного сайту: <https://www.fpso.dp.ua/кафедра-спеціальної-освіти>

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор: Іванчук С.А.

Редактори: Бондаренко З.П., Зимівець Н.В., Поліщук Ю.В., Храмова Ю.В.

Адреса редакції: Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Д.Яворницького, 35

E-mail: kafedradpe@gmail.com